

Ženské světové hry

JITKA SCHŮTOVÁ

ABSTRACT: Women's World Games

The beginnings of women's sport at the end of the 19th century brought fears of the damaging impact of competition on women's health, and this opinion continued to persist even after the First World War, when women's athletics began to get going. Nevertheless, from the 1920s we can observe a marked transformation of women's athletics – from changes in sportswear and footwear to track shoes, through the founding of national associations of women's sports to the creation of the International Women's Sports Federation and the organisation of regular international games.

European women's athletics was shaped and organised with Czechoslovakia making a large contribution: it was one of the four founders of the International Women's Sports Federation, hosted the third Women's World Games, and Czech female athletes held many world women's records.

Before the war, these developments led to the incorporation of women's athletics within the International Athletics Federation, which until then had been the sole domain of men, and the holding of the first European Women's Athletics Championships.

KEY WORDS: Women's World Games – Interwar Czechoslovakia – International Women's Sports Federation

CONTACTS: Mgr. Jitka Schůtová, PhD., Národní muzeum, Knihovna tělesné výchovy a sportu, Vinohradská 1, 115 79 Praha 1, email: jitka_schutova@nm.cz

Na atletickou dráhu měli dlouhá léta přístup pouze muži, v Čechách se první závody žen uskutečnily v rámci mezinárodních závodů v Brně až 12. října 1913, v Praze dokonce až po první světové válce.

Při vstupu žen na závodní dráhy se na jejich činnost pohlíželo značně skepticky a muži často vedli diskuse o vhodnosti tohoto sportu pro ženský organismus, o škodlivých vlivech na tělo i duši. Příznivý pohled na ženskou atletiku se prosazoval velmi pozvolna. „U nás se nemusíme báti žádných strhaných lící a pravý muž si najde vždy pravou ženu. A jistě nebude nikdo stavěti výše děvče z tanečních lokálů a kaváren, s krásně pomalovanou tvář, nad poctivou atletku a tělocvikářku bez umělého nátěru obličej. Naše Tyršova soustava ještě žádné atletce rýsy nestrhala, i když se stala světovou přebornicí anebo běhala 100 m kolem 12 vteřin.“¹

Na počátku ženské závodní atletiky mohli diváci vidět atletky oblečené do punčoch, skládaných sokolských sukní a kluzkých cviček, ale již ve 20. letech minulého století se ženská atletika proměnila.

Přispělo k tomu zejména ustavení českého Svazu házené a ženských sportů,² které se uskutečnilo 22. února 1920 a následné založení Mezinárodní federace ženských sportů (FSFI), které proběhlo v Paříži 31. října 1921. Kromě Francie, USA a Anglie patřilo mezi

1 Karel NEDOBITÝ, *Ženská atletika*, České Budějovice 1944, s. 31–33.

2 V době svého založení sdružoval svaz celkem 36 klubů, z toho 20 pražských.

její zakladatele i Československo. Důvodem pro vznik samostatného svazu ženských sportů bylo odmítavé stanovisko Mezinárodní atletické federace, která se stavěla proti pořádání ženských atletických závodů. I když v čele mezinárodního svazu stanula žena,³ v předsednictvu

Obrázek 1 – Československá výprava na I. ženských sportovních hrách 1922 v Paříži. Národní muzeum, Sbírková tělesné výchovy a sportu, H7F-30097

českého Svazu házené a ženských sportů nacházíme samé muže.

Federace ženských sportů pořádala v letech 1922 a 1923 mezinárodní ženské závody.⁴ Konaly se vždy na jaře v Monte Carlu a úspěšně zde startovaly i československé atletky. V roce 1923 např. ve vrhu koulí obouřuč výkonem 17,05 m zvítězila Marie Mejzlíková I.

Ve výsledkových listinách meziválečné československé i světové atletiky nacházíme jméno Marie Mejzlíková I a II. Toto neobvyklé označení českých atletek bylo zapříčiněno shodným křestním i rodným jménem, jejich jméno bylo tedy odlišováno římskou číslicí. Nebyly příbuzné, poznaly se až na atletické dráze a

každá závodila za jiný klub. A právě Marie Mejzlíková byla první Češkou, která obula závodnické tretry⁵ a pochopitelně v nich své soupeřky, běžící v kluzkých cvičkách, snadno porazila.

Mezinárodní federace ženských sportů požádala Mezinárodní olympijský výbor o zařazení atletických soutěží žen na olympijské hry a po zamítnutí tohoto požadavku se rozhodla každé čtyři roky pořádat tzv. ženské olympiády. Po protestech Mezinárodního olympijského výboru i Mezinárodní atletické federace (IAAF) však muselo z názvu být vypuštěno slovo olympiáda. Zrodily se tedy Ženské světové hry.

Stejně jako hry olympijské byly pořádány ve čtyřletých intervalech od roku 1922 až do roku 1934. Poté byly nahrazeny lehkootletickým ženským mistrovstvím Evropy, které uspořádala Mezinárodní atletická federace (IAAF).⁶

První ženské světové hry proběhly v Paříži 20. srpna 1922 za účasti Anglie, Švýcarska, USA, Francie a ČSR. Soutěžilo se v běhu, skoku vysokém a dalekém s rozběhem i z místa, ve vrhu koulí a hodu oštěpem. Soutěže provázely nejasnosti v pravidlech a všechny výkony se měřily v metrech a yardech. Během těchto her bylo překonáno 18 světových rekordů,

3 První předsedkyní FSFI se stala francouzská průkopnice ženských sportů Alice Milliat (5. 5. 1884 – 19. 5. 1957).

4 První soutěže žen uspořádal v Monte Carlu na jaře 1921 Mezinárodní sportovní klub, československé reprezentantky zde chyběly.

5 Tretry věnoval Mejzlíkové americký Čech Jan Amos Pipal, který připravoval české atlety na OH 1920.

6 V roce 1936 bylo dosaženo dohody mezi FSFI a IAAF. Ženská atletika se stala součástí IAAF, do té doby organizace zaštiťující pouze mužský sport. Mezinárodní federace ženských sportů ukončila činnost k 1. lednu 1937. První mistrovství Evropy žen na dráze pořádala IAAF ve Vídni v roce 1938.

Marie Mejzlíková II zvítězila v běhu na 60 m v novém světovém rekordu, který byl překonán až o 11 let později. Československé atletky se v Paříži umístily na 4. místě.

Druhé ženské světové hry se za účasti osmi zemí konaly v Göteborgu 27.–29. srpna 1926. Ženy opět soutěžily v běhu, skoku vysokém a dalekém s rozběhem i z místa, ve vrhu koulí, hodu oštěpem a nově také diskem – vše obouruč. Vrh koulí obouruč vyhrála Marie Vidláková, běh na 100 yardů překážek Ludmila Sychrová. Naše závodnice obhájily na hrách celkové 4. místo, stejně jako o čtyři roky dříve v Paříži.

Největší hvězdou se v Göteborgu stala japonská závodnice Kinue Hitomi, která zvítězila ve skoku dalekém s rozběhem i bez rozběhu, s rozběhem dokonce ve světovém rekordu, skončila druhá v hodu diskem jednoruč, třetí v běhu na 100 yardů, pátá v běhu na 80 m a šestá v běhu na 250 metrů. Předsedkyni Mezinárodní ženské sportovní federace ji byla udělena zlatá medaile jako nejúspěšnější sportovkyni II. ženských světových her.

O pořadatelství III. ženských světových her v roce 1930 se spolu s Československem ucházelo i Polsko a Německo. Kongres Mezinárodní ženské sportovní federace v Amsterdamu v roce 1928 nakonec vybral jako místo konání Prahu, termín byl stanoven na 6., 7. a 8. září.

Pro uspořádání her byl ustanoven organizační výbor, jehož předsedou byl zvolen dr. Josef Švagrovský a generálním tajemníkem Václav Valoušek. Členy organizačního výboru se stali zástupci Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Československé obce sokolské a dalších tělocvičných a sportovních organizací. Organizační výbor nemohl dlouho najít vhodný objekt ke konání her, nejprve se podporovala výstavba nového stadionu v Braníku, pak se zvažovalo využití cvičišť na Strahově nebo nové hřiště SK Viktorie Žižkov, případně stadion AFK Bohemians ve Vršovicích. Nakonec byl zvolen klusácký stadion na Letné.

V době vznikající hospodářské krize se stalo velmi problematickým finanční zajištění her. I když organizační výbor dostal subvenci od Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, kterou v průběhu příprav ministerstvo téměř zdvojnásobilo, a při celkovém zabezpečení nezbytného materiálního zázemí soutěže se stal hlavním partnerem Magistrát hlavního města Prahy, stejně rozpočet skončil vysokým schodkem.

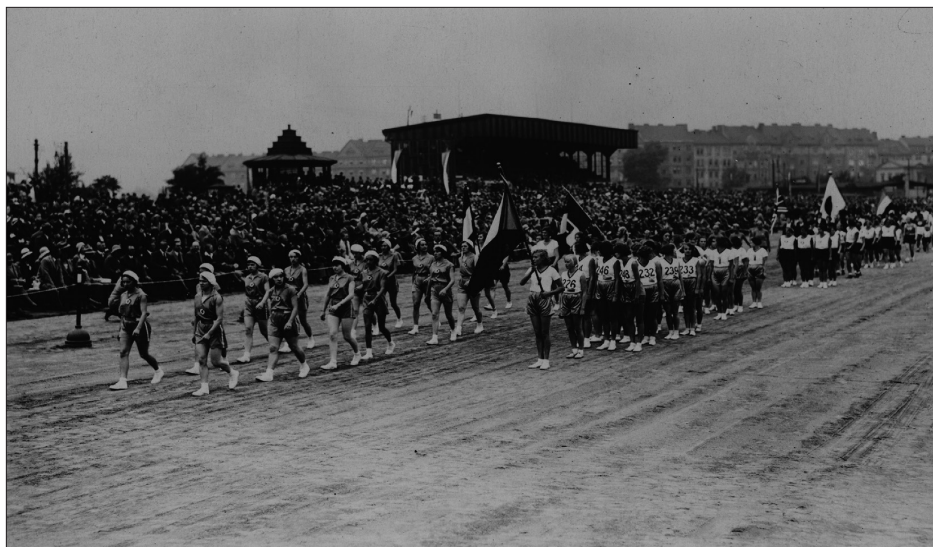
Záštitu nad III. ženskými hrami převzal prezident republiky, ovšem žádost o osvětlení pražského hradu v době konání soutěží byla zamítnuta s odůvodněním značného finančního nákladu. Také prosba o uspořádání garden-party pro účastnice sportovních her zůstala nevyšlyšena z důvodu cesty T. G. Masaryka na Slovensko.⁷

Měsíc před zahájením her neobyčejně vzrostl zájem novinářů a diváků o jejich konání, a to díky příjezdu japonské sportovní výpravy. Po dvoutýdenní jízdě vlakem z Japonska do Prahy dorazily závodnice již 11. srpna a začaly se s velkou vážností připravovat na šampionát. Jejich každodenní tréninky na Letné sledovalo s obrovským zájmem značné množství novinářů i diváků: „Po cestě asijskou pevninou a evropským Ruskem, která trvala téměř 14 dnů, přibýly Japonky do Prahy krátce před 1. hodinou odpolední v pondělí, za čtyři hodiny poté již, nevyčkáve ani pražských svých průvodců, delegovaných výborem III. ženských

7 Ještě v srpnu byla uvedena odpolední garden-party u prezidenta na programu her, měla být den před slavnostním zahájením, 5. září 1930. Viz *Almanach III. světových ženských her v Praze 6. 8. září 1930*, Praha /1930, s. 38. Situaci zachránilo Ministerstvo zdravotnictví a tělesné výchovy, které odpolední garden-party uspořádalo ve Valdštejnské zahradě a vpoledne se sportovkyně i pozvaní hosté zúčastnili prohlídky Tyršova domu a tělocvičné akademie uspořádané na jejich počest. *III. ženské světové hry v Praze*, Star. Sportovní tělocvičné automobilové rozmanitosti, 1930, č. 36 (234), s. 4.

světových her, vyhledaly samy letenský stadion a zde ihned se osvěžovaly treningem.⁴⁸

Ženské hry byly slavnostně zahájeny 6. září 1930. Defilé sportovkyň z 18 států sledovala zaplněná tribuna, mezi diváky byla i předsedkyně Mezinárodní ženské sportovní federace Alice Milliat. V průběhu III. mezinárodních ženských her navštívilo soutěže neuvěřitelných 50 000 diváků.

Obrázek 2 – Slavnostní zahájení III. světových ženských her 1930 v Praze. Národní muzeum, Sběrka tělesné výchovy a sportu, H7F-39174

Vedle lehkootletických disciplín bylo na programu finále mistrovství světa v házené neboli handbalu, basketbalu, kterého se naši hráčky nezúčastnily, a české házené. Československé reprezentantky se staly světovými šampionkami v české házené a bohužel bylo toto vítězství na pražských ženských hrách jediné, k dalším úspěchům jim nepomohlo ani domácí prostředí.

Stejně jako na II. ženských hrách v Göteborgu, i v Praze se stala velmi populární kapitánka a velká naděje japonského družstva Kinue Hitomi, civilním povoláním novinářka, která ve své rodné zemi měla velkou zásluhu na rozvoji dívčího a ženského sportovního hnutí. Český dobový tisk psal o této sportovkyni jako o nejpulárnější ženě Japonska. Žádná účastnice III. ženských světových her neměla tolik vyhlídek na úspěchy a žádná nebyla více zklamaná. Její neúspěch se v tisku přičítal její přílišné závodivosti. Kromě skoku dalekého se jí nepodařil jediný závod. Držitelka tří světových rekordů nepostoupila v rozběhích do dalších soutěží hned první den a japonská výprava se vracela domů s velkým zklamáním. Bohužel, necelý rok po pražských hrách tato nejslavnější japonská sportovkyně onemocněla zápallem plic a 2. srpna 1931 ve věku 24 let v Osace zemřela. Československý svaz házené a ženských sportů jako spolupřadatel III. světových ženských her v Praze pietně uctil její památku na vinohradském hřbitově, kde můžeme pamětní desku najít dodnes.

Den po zakončení III. světových ženských her se v Praze sešel VI. kongres Mezinárodní federace ženských sportů, jehož účastníci ocenili organizaci a průběh pražských her a po-

8 *Něco o japonských atletkách*, Star. Sportovní tělocvičné automobilové rozmanitosti, 1930, č. 34 (232), s. 8.

Obrázek 3 – Běžeczký závod na III. světových ženských hrách 1930 v Praze. Národní muzeum, Sbírka tělesné výchovy a sportu, H7F-13084

tvrdili v čele federace její dosavadní předsedkyni Alici Milliat.

I když se československým závodnicím na III. ženských hrách příliš nedařilo, přece mělo jejich pořádání na pražský ženský sport pozitivní vliv. Již 22. září zahájil svou činnost I. ženský sportovní klub Praha a počet jeho členek rychle stoupal. Dobový tisk však postupně o tomto klubu přestal informovat, je proto pravděpodobné, že jeho činnost neměla příliš dlouhého trvání.

Čtvrté a poslední ženské světové hry byly pořádány v srpnu 1934, tentokrát v Londýně. Závodnice z 18 států soutěžily v běhu, skoku vysokém a dalekém, vrhu koulí, hodu oštěpem a diskem a pětiboji. Stejně jako v Praze program her doplňovaly finálové zápasy mistrovství světa v basketbalu, handbalu a házené. Československé reprezentantky napravily neúspěch z Prahy a v celkovém pořadí skončily na pátém místě.

V běhu na 800 metrů zvítězila naše reprezentantka Zdenka Koubková v novém světovém rekordu a ve skoku do dálky skončila na třetím místě. Dařilo se i Štěpánce Pekarové, která získala dvě třetí místa ve vrhu koulí a v pětiboji. Protože ale obě závodnice rok po skončení světových her změnilly své pohlaví, jejich rekordy byly zrušeny. Česká ženská atletika se změnou pohlaví Koubkové a Pekarové dostala po londýnských hrách do krize, což se projevilo i na výsledcích olympijských her 1936 v Berlíně,⁹ kdy československou ženskou atletiku reprezentovala pouze diskařka Markéta Schieferová.¹⁰

Polemiky o vhodnosti atletiky a jejího vlivu na ženský organismus, které můžeme v dobovém tisku sledovat od skončení první světové války, se v průběhu dvou desetiletí posunuly k otázkám, jak a za jakých podmínek a situací mají ženy sportovat. A stranou nezůstala ani estetika ženské atletiky: „Vedle rekreačních a výchovných výsledků atletické činnosti musíme mít rovněž na zřeteli smysl estetický. Proto také nebudeme

9 Mnozí rodiče svým dcerám pěstování atletiky zakazovali v obavě před následováním osudu Koubkové a Pekarové.

10 První ženské atletické soutěže byly zařazeny do programu olympijských her v roce 1928, ovšem bez účasti československých závodnic.

zesměšňovati ženskou přirozenost, která je vždy více rytmická a naladěna v měkkých tónech, zručnými pohyby. Závodní chůze je nejen tvrdým a nepřirozeným pohybem, ale v každém případě ženu zesměšňujícím. Ani hezká tvář nemůže zmírniti trapné pohyby ženy-chodkyně, působící často dojmem mrzáka, který ztrnule a pracně se prodírá prostorem vpřed.¹¹

Ke konci třicátých let minulého století začal ženský sport – a tedy i lehká atletika – pozvolna splývat se sportem mužů, přestaly být zakládány samostatné ženské sportovní organizace a vedení Mezinárodní atletické federace přijalo atletky do svých řad.

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2014/28, 00023272).

11 Karel NEDOBITÝ, *Ženská atletika*, České Budějovice 1944, s. 35.